

DOI: <https://doi.org/10.32689/2523-4536/60-3>
УДК 657.1+336.21:339.923ЄС

Коваль М. І.

кандидат економічних дисциплін, старший науковий співробітник,
завідувач кафедри обліку і оподаткування,
Навчально-науковий інститут менеджменту, економіки та фінансів
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4544-6834>

Цімошинська О. В.

кандидат економічних дисциплін,
заступник завідувача кафедри обліку і оподаткування,
Навчально-науковий інститут менеджменту, економіки та фінансів
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2277-3317>

Koval Mykola

Candidate of Sciences in Economics, Senior Researcher,
Head of the Accounting and Taxation Department,
Educational-Scientific Institute of Management, Economics and Finance

Tsimoshynska Oksana

Candidate of Sciences in Economics,
Deputy Head of the Accounting and Taxation Department,
Educational-Scientific Institute of Management, Economics and Finance

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ЙОГО ГАРМОНІЗАЦІЇ З НОРМАТИВАМИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ (ЄС)

STATE REGULATION OF ACCOUNTING AND FINANCIAL REPORTING IN UKRAINE IN THE CONTEXT OF ITS HARMONIZATION WITH THE STANDARDS OF THE EUROPEAN UNION (EU)

У ретроспективному плані досліджено процес реформування в Україні систем бухгалтерського обліку і звітності в контексті його гармонізації з існуючими нормами в Європейському Союзі. Вибір Україною Євроатлантичного вектору розвитку зумовив її зобов'язання щодо адаптації національного законодавства до законодавства ЄС в усіх сферах життя країни, в тому числі стандартизації системи бухгалтерського обліку і звітності, аудиту, оподаткування. Державне управління відповідними трансформаціями вітчизняного законодавства викликало необхідність створення відповідного організаційно-економічного механізму його розробки і впровадження. Зокрема, були розроблені відповідні національні стандарти обліку і аудиту. У ході їх запровадження підприємства і організації в Україні набули відповідного досвіду, який забезпечує поступовий перехід на виконання в обліку, звітності і аудиті в Україні міжнародних стандартів. Разом з тим встановлено, що процес гармонізації вітчизняного законодавства невиправдано затягнувся в часі, що свідчить про зволікання і непослідовність дій владних еліт України, порівняно з іншими східноєвропейськими країнами. Така ситуація вимагає від органів влади оперативного реагування шляхом розробки і здійснення системних заходів, спрямованих на мобілізацію інтелектуальних, фінансових, матеріальних та інших ресурсів на досягнення завдань, передбачених Стратегією сталого розвитку "Україна – 2020".

Ключові слова: бухгалтерський облік, фінансова звітність, Європейський Союз, державне управління.

In retrospect, the process of reforming the accounting and reporting systems in Ukraine in the context of its harmonization with existing standards in the European Union is investigated. Ukraine's choice of the Euro-Atlantic vector of development determined its commitment to adapt national legislation to EU legislation in all areas of the country's life, including standardization of the accounting and reporting system, auditing, taxation. The state management of the relevant transformations of domestic legislation necessitated the creation of an appropriate organizational and economic mechanism for its development and implementation. In particular, relevant national accounting and auditing standards have been developed. During their implementation, enterprises and organizations in Ukraine gained relevant experience, which provides a gradual transition to the implementation in accounting, reporting and auditing in Ukraine of international standards. At the same time, it was established that the process of harmonization of domestic legislation was unreasonably prolonged, which indicates on the delay and inconsis-

tency of the actions of the power elites of Ukraine in comparison with other East European countries. This situation requires the authorities to respond quickly by developing and implementing systemic measures aimed at mobilizing intellectual, financial, material and other resources to achieve the objectives of the Sustainable Development Strategy "Ukraine – 2020".

Keywords: *accounting, financial reporting, European Union, public administration.*

Реформування системи бухгалтерського обліку і фінансової звітності було розпочато в рамках відповідної державної політики щодо підготовки до входження України в Європейський Союз, започатковане підписанням і ратифікацією в 1998 році Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами [1]. Створення європейської зони економічної та політичної стабільності, демократичних інститутів сталого розвитку і свобод, до входження в яку прагне Україна, вимагає проведення відповідних реформ та гармонізації (наближення) національних обліково-звітних норм і практики до прийнятих в ЄС правил.

Вибір Україною євроатлантичного вектора розвитку зумовив її зобов'язання щодо адаптації законодавства України до законодавства ЄС, що мало забезпечити економічний розвиток держави, розвиток підприємницької активності та сприяти поступовому зростанню добробуту громадян і приведення його до рівня, що склався в країнах ЄС.

В Україні процес наближення (адаптації) до міжнародних стандартів безпосередньо розпочався із затвердження Постановою Кабінету Міністрів України від 28.10.1998 р. № 1706 Програми реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів, якою передбачено запровадження міжнародних стандартів шляхом їх поступової адаптації до економіко-правового середовища і ринкових відносин в Україні [3].

У 1999 році було прийнято Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 16.07.1999 р., у якому вперше було офіційно визначено поняття національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку – це нормативно-правовий акт, затверджений центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної фінансової політики, визначає принципи та методи ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності, що не суперечать міжнародним стандартам [2].

Методологічною радою з бухгалтерського обліку (дорадчий орган Мінфіну) було розроблено, а Міністерством фінансів України затверджено понад три десятки національних положень (стандарів) бухгалтерського обліку,

що в основному не суперечать міжнародним стандартам. Їх повний перелік наведено в таблиці 1. Проте певні відмінності все ж існували як результат історичних традицій національної облікової науки, певного консерватизму поглядів фахівців тощо.

На сьогодні в Україні є чинними понад 30 національних П(С)БО, у яких визначаються загальні вимоги щодо фінансової звітності та щодо розкриття інформації з бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, що функціонують на загальних підставах (табл. 1).

Вихід українських підприємств на європейські та інші світові ринки зумовив нагальну потребу забезпечення відповідної зіставності облікової інформації та підготовки її за міжнародними стандартами обліку і звітності.

Необхідність гармонізації теорії і практики обліку і звітності в Україні з відповідними нормами ЄС зумовило створення відповідного національного нормативно-правового забезпечення та організаційно-економічного механізму його розробки і впровадження.

Так, у 2007 році Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24.10.2007 р. № 911-р з метою удосконалення системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні з урахуванням вимог міжнародних стандартів та законодавства Європейського Союзу схвалено Стратегію застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні.

У 2011 році згідно із Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 12.05.2011 р. № 3332-VI вказаний Закон доповнено статтею 12-1 «Застосування міжнародних стандартів». Відповідно до частини другої даної статті «публічні акціонерні товариства, банки, страховики, а також підприємства, які провадять господарську діяльність за видами, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, складають фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність за міжнародними стандартами». Підприємства, крім тих, що зазначені в частині другій цієї статті, самостійно визначають доцільність застосування міжнародних стандартів для складання фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності (ч. 3 статті 121-1) [2].

Таблиця 1

Перелік чинних національних П(С)БО, затверджених Мінфіном України [4, с. 109]

Номер	Назва
НП(С)БО 1	«Загальні вимоги до фінансової звітності»
НП(С)БО 2	«Консолідована фінансова звітність»
П(С)БО 6	«Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах»
П(С)БО 7	«Основні засоби»
П(С)БО 8	«Нематеріальні активи»
П(С)БО 9	«Запаси»
П(С)БО 10	«Дебіторська заборгованість»
П(С)БО 11	«Зобов'язання»
П(С)БО 12	«Фінансові інвестиції»
П(С)БО 13	«Фінансові інструменти»
П(С)БО 14	«Оренда»
П(С)БО 15	«Дохід»
П(С)БО 16	«Витрати»
П(С)БО 17	«Податок на прибуток»
П(С)БО 18	«Будівельні контракти»
П(С)БО 19	«Об'єднання підприємств»
П(С)БО 21	«Вплив змін валютних курсів»
П(С)БО 22	«Вплив інфляції»
П(С)БО 23	«Розкриття інформації щодо пов'язаних сторін»
П(С)БО 24	«Прибуток на акцію»
П(С)БО 25	«Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва»
П(С)БО 26	«Виплати працівникам»
П(С)БО 27	«Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність»
П(С)БО 28	«Зменшення корисності активів»
П(С)БО 29	«Фінансова звітність за сегментами»
П(С)БО 30	«Біологічні активи»
П(С)БО 31	«Фінансові витрати»
П(С)БО 32	«Інвестиційна нерухомість»
П(С)БО 33	«Витрати на розвідку запасів корисних копалин»
П(С)БО 34	«Платіж на основі акцій»

Таким чином, фінансова звітність та консолідована фінансова звітність в Україні, складені за міжнародними стандартами, мають подаватися у порядку, визначеному відповідним законом.

Деталі переходу на МСФЗ визначаються в Листі Національного банку України, Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України «Про застосування міжнародних стандартів фінансової звітності» від 07.12.2011 р. № 12-208/1757-14830, № 31-08410-06-5/30523, № 04/4-07/702.

Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) – це стандарти та тлумачення, видані Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Стандарт з англійської мови «standard» перекладається як норма, зразок. Цю систему стандартизації відносять до англо-саксонської традиції фінансового обліку. МСФЗ характеризуються як стандарти, що ґрунтуються на принципах

(principles based standards), на відміну, наприклад, від прийнятої у США системи ГААП, яка визначається як стандарти, що ґрунтуються на правилах (rules based standards). Це означає, що стандартизація МСФЗ не ставить на меті деталізувати всі процедури та механізми фінансового обліку, в багатьох випадках віддаючи перевагу довірі до професійної самостійності бухгалтерів, які при вирішенні багатьох питань мають покладатися на службове сумління та особисті професійні судження [4, с. 104].

Слід зазначити, що МСФЗ нині охоплюють (табл. 2) 14 власне МСФЗ; 28 МСБО; 23 тлумачення КТМФЗ та ПКТ.

Як бачимо, в Україні на сьогодні нарешті створена відповідна нормативно-правова база для адаптації облікових систем підприємств до застосування міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності, проте цей процес не виправдано затягнувся

Історична довідка. Створення МСБО в Європі почалося за сприяння ООН та Організації Європейської економічної співдружності зі створення 29 червня 1973 р. Комітету з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (International Accounting Standard Committee – IASC). Угода про його створення була підписана професійними організаціями Австралії, Великобританії, Ірландії, Канади, Нідерландів, Німеччини, Мексики, США, Франції та Японії. Потім до неї приєдналися ряд інших країн.

Умовно виділяють п'ять основних етапів розвитку міжнародних стандартів:

1. 1973–1979 роки – випуск загальних стандартів.
2. 1980–1989 роки – розробка деталізованих стандартів.
3. 1990–1995 роки – зменшення гнучкості стандартів.
4. 1995–1999 роки – підготовка базових стандартів згідно з угодою з Міжнародною організацією комісій з цінних паперів (IOSCO).

5. З 2000 року – конвергенція з американською системою стандартизації бухгалтерського обліку US-GAAP та курс на загальне запровадження глобальних стандартів.

До 2000 року Комітет з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (IASC) видав 41 МСБО (МСБО – IAS International Accounting Standard). Крім того, IASC видавав тлумачення (Інтерпретації) МСБО. Вони затверджувалися Комітетом з інтерпретацій (Standard Interpretation Committee – SIC). З 1999 по 2002 рік було видано 33 інтерпретації (тлумачень) SIC.

З 2000 року IASC перейменовано на Раду з МСБО – IASB (International Accounting Standard Board). З 2001 року IASB починає розробку стандартів, які називаються МСФЗ (МСФЗ – IFRS International Financial Reporting Standard). Перший стандарт IFRS 1 було затверджено 19 червня 2003 року. Він набув чинності зі звітності за періоди, починаючи з 2004 року. Всі чинні на 2000 рік стандарти IAS зберігають свою чинність та поступово замінюються стандартами IFRS. У широкому розумінні до поняття МСФЗ на сьогодні включаються як власне стандарти з назвою МСФЗ, так і раніше затверджені МСБО.

З 2005 року замість SIC – інтерпретацій IASB починає видавати інтерпретації IFRIC (International Financial Reporting Interpretation Committee). Крім того, видано окремий стандарт для звітності малого та середнього бізнесу (IFRS for SME).

У 2002 році IASB підписує Меморандум про порозуміння з головним органом стандартизації США – Радою зі стандартів фінансового обліку (Financial Accounting Standard Board – FASB). Метою Меморандуму стала конвергенція двох найбільших систем стандартизації та запровадження системи єдиних глобальних стандартів фінансової звітності.

Наразі триває процес взаємного узгодження та удосконалення систем МСФЗ та US-GAAP, а компанії, що складають звіти за МСФЗ, допущені на американський фондовий ринок.

У 2011 році Комісія з цінних паперів та фондової біржі (Security Exchange Commission – SEC) США затвердила стратегічне рішення щодо доцільності переходу компаній США на МСФЗ.

Таблиця 2

Перелік чинних МСБО, МСФЗ та відповідних тлумачень [4, с. 106, 107]

Номер	Назва
1	2
МСБО	
МСБО 1	Подання фінансової звітності
МСБО 2	Запаси
МСБО 7	Звіт про рух грошових коштів
МСБО 8	Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки
МСБО 10	Події після звітного періоду
МСБО 11	Будівельні контракти
МСБО 12	Податки на прибуток
МСБО 16	Основні засоби
МСБО 17	Оренда
МСБО 18	Дохід
МСБО 19	Виплати працівникам
МСБО 20	Облік державних грантів і розкриття інформації про державну допомогу
МСБО 23	Витрати на позики
МСБО 24	Розкриття інформації про зв'язані сторони
МСБО 26	Облік та звітність щодо програм пенсійного забезпечення
МСБО 27	Консолідована та окрема фінансова звітність
МСБО 28	Інвестиції в асоційовані підприємства
МСБО 29	Фінансова звітність в умовах гіперінфляції
МСБО 32	Фінансові інструменти: подання
МСБО 33	Прибуток на акцію
МСБО 34	Проміжна фінансова звітність
МСБО 36	Зменшення корисності активів

Продовження Таблиці 1

1	2
МСБО 37	Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи
МСБО 38	Нематеріальні активи
МСБО 39	Фінансові інструменти: визнання та оцінка
МСБО 40	Інвестиційна нерухомість
МСБО 41	Сільське господарство
МСФЗ	
МСФЗ 1	Перше застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності
МСФЗ 2	Платіж на основі акцій
МСФЗ 3	Об'єднання бізнесу
МСФЗ 4	Страхові контракти
МСФЗ 5	Непоточні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність
МСФЗ 6	Розвідка та оцінка запасів корисних копалин
МСФЗ 7	Фінансові інструменти: розкриття інформації
МСФЗ 8	Операційні сегменти
МСФЗ 9	Фінансові інструменти
МСФЗ 10	Консолідована фінансова звітність
МСФЗ 11	Спільна діяльність
МСБО 12	Розкриття інформації про частки участі в інших суб'єктах господарювання
МСФЗ 13	Оцінка справедливої вартості
МСФЗ 15	Визнання доходів за контрактами із замовниками (набрав чинності з 01.01.2017 р.)
МСФЗ для МСП	Міжнародний стандарт фінансової звітності для малих та середніх підприємств
Тлумачення	
КТМФЗ 1	Зміни в існуючих зобов'язаннях з виведенням з експлуатації, відновленням та подібних зобов'язаннях
КТМФЗ 2	Частки учасників кооперативних суб'єктів господарювання та подібні інструменти
КТМФЗ 4	Визначення, чи містить угода оренду
КТМФЗ 5	Права на частки у фондах на виведення з експлуатації, відновлення та екологічну реабілітацію
КТМФЗ 6	Зобов'язання, що виникають внаслідок участі у специфічному ринку – відходів електричного та електронного обладнання
КТМФЗ 7	Застосування методу перерахунку згідно з МСБО 29 «Фінансова звітність в умовах гіперінфляції»
КТМФЗ 10	Проміжна фінансова звітність і зменшення корисності
КТМФЗ 10	Проміжна фінансова звітність і зменшення корисності
КТМФЗ 13	Програми лояльності клієнта
КТМФЗ 15	Угоди про будівництво об'єктів нерухомості
КТМФЗ 16	Хеджування чистих інвестицій у закордонну господарську одиницю
КТМФЗ 17	Виплати негрошових активів власникам
КТМФЗ 18	Передачі активів від клієнтів
КТМФЗ 19	Погашення фінансових зобов'язань інструментами власного капіталу
ПКТ 7	Введення євро
ПКТ 10	Державна допомога: відсутність конкретного зв'язку з операційною діяльністю
ПКТ 15	Операційна оренда: заохочення
ПКТ 25	Податки на прибуток: зміни у податковому статусі суб'єкта господарювання або його акціонерів
ПКТ 27	Оцінка сутності операцій, які мають юридичну форму угоди про оренду
ПКТ 29	Угоди про концесію послуг: розкриття інформації
ПКТ 31	Дохід: бартерні операції, пов'язані з рекламними послугами
ПКТ 32	Нематеріальні активи: витрати на сторінку в Інтернеті
КТМФЗ 12	Послуги за угодами про концесію

в часі, що свідчить про зволікання і непослідовність дій владних еліт України, порівняно з іншими східноєвропейськими країнами, у яких цей процес завершився в 2004–2008 рр. (Польща, Угорщина, Румунія).

Все це, на нашу думку, вимагає оперативного реагування органів влади на ситуацію в Україні, яку можливо вирішити лише системними заходами на основі розробки відповідних державних стратегій, концепцій та програм.

Революція гідності в 2003–2014 рр., що пройшла в Україні на хвилі боротьби громадянського суспільства за євроатлантичний вектор розвитку країни, своїм наслідком мала підписання і ратифікацію 27.06.2014 р. Верховною Радою України Угоди про асоціацію між Україною і Євросоюзом, метою якої є набуття нашою країною повноцінного членства в ЄС. Угода передбачає подальше поглиблення співпраці у різних сферах соціально-політичного і економічного життя країни, зокрема у сфері бюджетної політики та внутрішнього контролю, оподаткування, розвитку малого і середнього бізнесу, корпоративного управління тощо [5]. 12 січня 2015 року Президентом України була схвалена Стратегія сталого розвитку “Україна – 2020”, що покликана прискорити реалізацію відповідної дорожньої карти та першочергових пріоритетів Стратегії сталого розвитку країни [6].

Метою зазначеної Стратегії є впровадження в Україні європейських стандартів життя та вихід країни на провідні позиції в світі. Звичайно, це досить амбітні цілі і для цього рух уперед має здійснюватися за певними векторами, зокрема розвитку, безпеки, відповідальності та гордості за власну країну, що передбачає в цілому реалізацію 62 реформ та програм розвитку держави.

Зрозуміло, що вектор розвитку є визначальним і базовим для руху країни за іншими векторами – безпеки, відповідальності та гордості за власну державу. Він передбачає

реалізацію наступних реформ та програм розвитку, а саме: податкова реформа; земельна реформа; реформа захисту економічної конкуренції, корпоративного права; реформа фінансового сектору, ринку капіталу, сфери трудових відносин, транспортної інфраструктури, телекомунікаційної інфраструктури, митної справи та інтеграції в митну спільноту Європейського Союзу, реформа монетарної політики, енергетики, сільського господарства та рибальства, житлово – комунального господарства, статистики, у сфері державних закупівель, державного контролю та бюджетних відносин, управління державною власністю, реформа державної служби та оптимізація системи державних органів, дипломатичної служби; програми дерегуляції та розвитку підприємництва, розвитку малого та середнього бізнесу, участі в трансєвропейських мережах, розвитку українського експорту, енергоефективності, залучення інвестицій.

Слід зазначити, що нормативно – правове та організаційне забезпечення реалізації завдань Стратегії повинно здійснюватися шляхом розроблення та прийняття в установленому порядку згідно з визначеними пріоритетами відповідних нормативно – правових актів, щорічних планів дій та моніторингу стану їх виконання з боку Кабінету Міністрів України та інших центральних органів влади відповідно до їх повноважень і відповідальності.

На наш погляд, таку Стратегію можна розглядати як цілісну систему заходів органів державного управління, спрямовану на мобілізацію інтелектуальних, фінансових, матеріальних та інших ресурсів країни для досягнення поставленої мети.

Сподіваємось, що нова владна еліта країни буде послідовно реалізовувати завдання зазначеної Стратегії, розуміючи свою відповідальність перед майбутніми поколіннями українців за побудову нової України і вихід її на провідні позиції в світі.

Список використаних джерел:

1. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами. URL: <https://uk.wikipedia.org>.
2. Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16 липня 1999 р. № 996-XVI (із наступними змінами та доповненнями).
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.1998 р. № 1706 “Про затвердження Програми реформування системи бухгалтерського із застосуванням міжнародних стандартів обліку і звітності”.
4. Захожай В.Б. Основи фінансового аналізу, менеджменту і контролю [Текст] : навч. посіб. : у 2-х т. / В.Б. Захожай, М.І. Коваль, К.В. Захожай. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2019. Т. 1. 594 с.
5. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, з однієї сторони, та Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27 червня 2014 року. 212 с. URL: comeuroint.rada.gov.ua/komevrouint/doccatalog/document?id=5.
6. Стратегія сталого розвитку “Україна – 2020”, схвалена Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015.

References:

1. Uhoda pro partnerstvo i spivrobotnytstvo mizh Ukrainoiu i Yevropeiskymy Spivtovarystvamy ta yikh derzhavamy-chlenamy. Available at: <https://uk.wikipedia.org>.
2. Zakon Ukrainy "Pro bukhhalterskyi oblik ta finansovu zvitnist v Ukraini" vid 16 lypnia 1999 r. № 996-XVI (iz nastupnymy zminamy ta dopovnenniamy).
3. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 28.10.1998 r. № 1706 "Pro zatverdzhennia Prohramy reformuvannia systemy bukhhalterskoho iz zastosuvanniam mizhnarodnykh standartiv obliku i zvitnosti".
4. Zakhochai V.B. Osnovy finansovoho analizu, menedzhmentu i kontroliu [Tekst]: navch. posib.: u 2-kh t. / V.B. Zakhochai, M.I. Koval, K.V. Zakhochai. Kyiv: Nats. akad. vnutr. sprav, 2019. T. 1. 594 p.
5. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu ta Yevropeiskym Soiuzom, z odniiei storony, ta Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony vid 27 chervnia 2014 roku. 212 p. Available at: comeuroint.rada.gov.ua/komevrouint/doccatalog/document?id=5.
6. Stratehiia staloho rozvytku "Ukraina – 2020", skhvalena Ukazom Prezidenta Ukrainy vid 12 sichnia 2015 roku № 5/2015.